

AZ ÖNKÉNYURALOM KORA (1850-1865)

1. Ferenc József **1850 nyarán menesztí** a közutálatnak örvendő **Haynaut**.
(Egész Európa megvetette Ausztriát Haynau módszerei miatt.)

2. A terrort az önkényuralom követi:

- két császári miniszterelnökhöz köthető: **Alexander Bach** (1850-59) és **Anton Schmerling** (1861-65) irányították az országot
- **az önkényuralom támaszai:**
 - ⇒ **hivatalnokok** („Bach huszárok”) – végrehajtják a törvényeket
 - ⇒ **rendőrség** – fenntartják a rendet
 - ⇒ **besúgók** – leleplezték az esetleges lázadásokat
- Magyarországot a **Habsburg Birodalom részeként** kezelik
- **cél: hazánk beolvasztása** a Habsburg Birodalomba

Alexander Bach

Bach-huszárok magyaros öltözetben

Széchenyi István időskori képe

3. A magyar ellenállás

- a) **passzív (fegyvertelen) ellenállás,**
- **vezeti Deák Ferenc**
 - lényege: semmilyen formában **nem működnek együtt a rendszerrel**
 - véleményük **jelképesen** nyilvánítják ki
Például:
 - ⇒ nem vállalnak hivatalt
 - ⇒ becsapják a besúgókat
 - ⇒ nem fizetnek adót
 - ⇒ tízezrek vesznek részt Széchenyi temetésén (tüntetés a rendszer ellen)

- a költők lázadó verseket írnak, a festők lázító képeket festenek

Például:

Arany János: nem hajlandó Ferenc Józsefről dicsőítést írni, helyette írja meg *A walesi bárdokat*

Tompa Mihály: *A madár, fiaihoz* című versében írásra buzdítja a költőket: „Fiaim, csak énekeljete!”

Madarász Viktor:
Zrínyi és Frangepán a bécsújhelyi börtönben

Izsó Miklós:
Búsuló juhász

b) aktív (fegyveres) ellenállás:

- **Noszlopy Gáspár, Rózsa Sándor:** fegyveres felkelések
- **Libényi János:** sikertelen merénylet Ferenc József ellen
- **Klapka György és Türr István:** szövetség Garibaldival, de nem sikerül az új háborút kirobbantaniuk

⇐ *Rózsa Sándor a börtönben*

A KIEGYZÉS

1. **Kiegyezés:** az 1848-49-es szabadságharcot lezáró megegyezés.

2. **A kiegyezés okai:**

Ausztria részéről:

- **katonai vereségek** az olasz és a német egység harcaiban
- **félnek, hogy az olaszok után a magyarok is elszakadnak a birodalomtól**

Magyarország részéről:

- **gyengül a passzív ellenállás:** ha nem vállalna hivatalt, pénzt sem kereshetnek
- **az ország fejlődéséhez pénz kell**

hitelt csak az osztrák bankok adhatnak

addig **nem adnak, amíg nincs béke**

Mindkét félnek **szüksége van tehát arra, hogy békét kössön.**

3. **A kiegyezés létrejötte:**

1865: **Deák Ferenc *Húsvéti cikkében*** megírja, hogy hajlandó a megegyezésre. Ezután tárgyalások kezdődnek, majd megszületik a kiegyezésről szóló törvény.

A DUALISTA ÁLLAM

1. **A dualizmus kialakulása:**

- 1867 februárjában Ferenc József kinevezte a III. Felelős Magyar Minisztérium vezetőjét **Andrássy Gyulát.**
- 1867 májusában **törvénybe iktatták a kiegyezést** (XII. törvénycikk). **Ferenc Józsefet királlyá koronázták** a Mátyás templomban.
- 1867 júliusában szentesítette a király a törvényt és 1867 decemberében az osztrákok is elfogadják a tervezetet, ezzel elkezdődik a dualizmus kora. Nemcsak politikai, hanem gazdasági kiegyezésről is beszélhetünk.

2. A dualista állam működési alapelvei:

Államszervezeti kiegyezés

- **Két egyenrangú állam szövetsége** jött létre, **Osztrák-Magyar Monarchia** (Ausztria-Magyarország) néven
- **Két főváros:** Bécs, illetve Budapest
- mindkettőnek **külön parlamentje** van, az osztrák Bécsben, a magyar Pesten volt,
- **mindkettőnek volt felelős kormánya,**
- **az uralkodó közös:** I. Ferenc József osztrák császár és magyar király (Kaiser und König, K. u. K.)
- Voltak **közös ügyek: hadügy, külügy, pénzügy.**
- Mindkét parlamentből **60–60 főt delegáltak,** akik **ellenőrizték a közös minisztériumok** munkáját.
- A közös hadsereg uralkodói jogkörbe tartozott.
- A **magyarok főleg a külügyminiszteri** tárcát irányították (ifj. Andrássy Gyula)

Gazdasági kiegyezés

- A gazdasági kiegyezés **kezdetben 10 évre szól**
- **10 évenként kellett megújítani**
- az egységes piac érdekében létrehozták a **vámuniót, a közös pénzügyrendszert,**
- elősegítették a **tőke és munkaerő szabad áramlását** a két ország között,
- megállapodtak a **kvótában:** Magyarország a közös költségek 39%-át vállalta át.

Voltak hívei és ellenzői a kiegyezésnek:

- hívei közé tartozik **Deák Ferenc,** aki szerint nincs más lehetőség, csak a kompromisszum.
- **Kossuth Lajos a Cassandra-levélben** tiltakozik ellene, megjósolja, hogy Ausztria háborúba sodorja az országot. Helyette a **Duna menti államok szövetségét** (Duna Konföderáció) javasolta, de ezt nem támogatta senki (Cassandra trójai királylány volt, aki mindig igazat jósolt, de soha nem hittek neki).
- A **nemzetiségek részéről** is voltak ellenzői: jellemző a **dualista törekvés,** azaz a csehek és horvátok is szerették volna, hogy őket is bevegyék az egyenrangú szövetségbe. 1868-ban megtörtént a magyar – horvát kiegyezés is, Horvátország Magyarország társországa lett.

A DUALIZMUS GAZDASÁGA

A kiegyezés elindította az ország **gazdasági fejlődést**, megteremtette a **gyáripart**. 1867 után a **tőkés viszonyok kialakulása** volt jellemző.

- a) A **hitelszervezet** osztrák, angol és francia tőkéből épült ki, **5 nagy bank** alakult, az 1873–as tőzsde krach után a **Magyar Általános Hitelbank** maradt osztrák tőkével, magyar tőkével a **Jelzálog Hitelbank** és a **Pesti Magyar Kereskedelmi Bank**.
- b) A másik jó üzletnek a **vasútépítés** bizonyult:
- **kamatbiztosítási törvény**: ha olyan vasútvonal épült, ami nem volt jövedelmező, a befektetett tőke kamatát az állam biztosította.
 - **Baross Gábor (a vasminiszter)** idején államosították a Magyar Államvasutat.
- c) A közlekedés mellett a hazai **gyáripar is fejlődött**.
- Húzó ágazata volt az **élelmiszeripar**, a malomipar (**Mechwart András** feltalálta a **hengermalmot**) és a szesz- és cukorgyártás.
 - Fejlődött a **vas- és széngyártás**: Salgótarjáni Kőszénbánya Rt., erre települt:
 - ⇒ **vasgyártás**: diósgyőri és rimamurányi vasmű,
 - ⇒ **gépgyártás**: Államvasutak Gyára, Óbudai Hajógyár, Ganz Hajó- és Vagongyár, Láng Gépgyár.
 - Új iparágként megjelent az **elektromosipar** illetve a **vegyipar**.
- d) A **mezőgazdaság fejlődése**:
- a **porosz utas** fejlődés volt a jellemző: a **nagybirtokrendszer** megmaradt.
 - jellemzője még a **fajtaváltás**: szürkemarha helyett tarkamarha, növénytermesztésben az alföldi szőlő.
 - A **búza- és gabonatermesztés világszínvonalú** volt, mellette zöldség, gyümölcs.

A dualista gazdaságpolitika következményei:

- Magyarország **agráripari ország lett**
- a foglalkoztatottság teljessé válik
- az Ausztriától való függőség csökken
- a teljes fölzárkózás azonban nem sikerül: Poroszországot, Spanyolországot és Portugáliát megelőztük, Olaszországot és Ausztriát megközelítettük.

A DUALIZMUS TÁRSADALMA

Hazánk dualizmus kori társadalmára jellemző a **torlódó társadalmi struktúra**:

⇒ a kapitalista és feudális társadalom egymásra épül.

1. A társadalom legfelső rétegét alkotta a **nagybirtokos arisztokrácia**:

- ők a **hercegi, bárói, grófi** címek tulajdonosai, **hatalmas területek** birtokosai.
- kb. **2000 nagybirtokos** volt, földjeiken viszont több millióan dolgoztak
- a **politikai élet vezetői**, a képviselőház 10% -át adták

- **gazdasági vezetők is:** a bankok, részvénytársaságok igazgatói székeiben is ott vannak
- a Tudományos Akadémia tagjai

2. A következő társadalmi csoport a **nagypolgárság** volt.

- alárendelte tevékenységét az állam és a nagybirtok érdekeinek
- a kapitalista társadalom osztálya.
- kb. 50-100 família képviselte őket,
- a pénzügyi életet tartották kezükben
- főleg Budapesten éltek
- három csoportból alakultak ki:
 - ⇒ a XIX. század eleji városi polgárság
 - ⇒ Nyugat-Európa fejlett országaiból érkező tőkés
 - ⇒ terménykereskedők.

3. **Középosztály**

- életforma és életszínvonal alapján tartoznak egy csoportba.
- tevékenyen részt vettek a politikai életben.
- nem volt nyitott társadalmi értelemben, lentől nem lehetett bekerülni, ezért nevezzük őket „úri középosztálynak”
- jellegzetes képviselője a dzsentri: lecsúszott, előkelő származású, de vagyonnal nem rendelkező nemes, aki általában a hivatalokban vállal munkát

4. A **kispolgárság**

- családtagokkal együtt 2 millió főt tett ki.
- saját tőkével rendelkeztek, saját munkájukból éltek a jóléttől távol, de létbiztonságban.
- sokan lesüllyedtek a munkásosztályba.
- politikailag ellenzékiek, nem megbecsült, hanem köztes tagjai a társadalomnak, az örök ellenzéki kisember innen került ki.

5. A **parasztság**

- nem volt egységes, 1.egésztelkes jobbágy, 2. féltelkes, negyedtelkes jobbágy 3. telketlen jobbágy = zsellér: házas / házatlan zsellér)
- közel 10 millióan tartoztak ide,
- nem tudott polgárosodni.

6. A **legfiatalabb osztály a munkásosztály volt,**

- családtagokkal együtt 2,5 millió fő.
- elsősorban az élelmiszeriparban dolgoztak.
- félig – meddig paraszti életmódot folytattak.
- az 1880-as évektől megjelenő gyáripar a munkásság 60% - át foglalkoztatta.
- főleg Budapesten és környékén éltek, de vidéken is laktak.
- az első munkásszervezetek is Budapesten jöttek létre.